

Het muziekgezelschap „De Eendracht” te Ezinge

Johan Dijkstra – Landschap bij Oostum (aquarel).

Inderdaad „De Eendragt” met een g in plaats van ch, maar dat was dan ook de schrijfwijze 150 jaren geleden.

Hiermede zijn wij dan gelijk beland in het oprichtingsjaar, t.w. 1816.

Het muziekgezelschap werd in dat jaar opgericht door het hoofd der school te Ezinge, Kornelis Jans Sikkens, geboren te Garnwerd op 26 april 1794 als zoon van Jan Roelfs Sikkens, broodbakker te Garnwerd en Trijntje Olferts Cleveringa.

Sikkens moet wel een man met durf geweest zijn, want in die jaren direkt na de franse tijd kan men een dorpsmuziekvereniging gerust een unicum noemen.

Wij mogen wel aannemen, dat Sikkens zijn muzikale gaven van zijn moeder – van een Cleveringa dus – heeft geërfd, want wij zien naderhand in de geschiedenis van „De Eendracht” twee maal een Cleveringa als dirigent, namelijk van 1866 tot en met 1896 (tot zijn overlijden) Cornelis Johannes Cleveringa en van 1923–1946 Olfert Cleveringa.

De familie-verhouding is dan als volgt:

Kornelis Jans Sikkens was een neef van de vader van Cornelis Johannes Cleveringa, terwijl Olfert Cleveringa een oomzegger was van C. J. Cleveringa.

Ook mogen wij wel aannemen, dat Sikkens niet alleen oprichter was, doch ook dirigent in de beginjaren; waar zou men trouwens in die tijd, toen auto's en fietsen nog in een ver verschiet lagen en de wegen nog onverhard waren een dirigent weg moeten halen?

Wel is zeker, dat Sikkens niet tot aan zijn pensionering in 1859, toen hij vertrok naar Aduarderzijl, dirigent is geweest.

In de jaren vóór 1859 was namelijk A. van der Molen, onderwijzer, dirigent. Van der Molen vertrok naar Den Hoorn en na hem is vermoedelijk E. Clason dirigent geweest. In 1865 vertrok Clason naar Leek en aansluitend hierop werd in 1866 C. J. Cleveringa dirigent.

Wij kunnen dan ook wel stellen, dat in de ruim anderhalve eeuw van „De Eendracht” het directeurschap zo ongeveer 75 à 80 jaren in één familiehand is geweest.

Op 16 januari 1818 zal het muziekgezelschap zijn dirigent zeer zeker een serenade gebracht hebben, toen hij in het huwelijk trad met zijn nicht Jantje Klazens Cleveringa. Van het echtpaar zijn in de vrouwelijke linie nog nazaten in leven.

Overigens is van de eerste vijftig jaren van „De Eendracht” zo goed als niets bekend. Het archief van de vereniging vangt wat de financiën betreft in 1875 aan en de notulenboeken beginnen pas in 1910; verder zijn er nog enkele programma's uit het laatst der vorige eeuw bewaard gebleven.

Mogelijk, dat een intensief onderzoek in de oude leggers van de toenmalige Provinciale Groninger Courant nog iets aan het licht kan brengen. In Vinhuizen's Stads- en Dorpskroniek van Groningen (Bolsward, 1935) wordt driemaal melding gemaakt van de volgende activiteiten van „De Eendracht”. 1 juni 1884. Concert op Allersma bij Ezinge door het muziekgezelschap „De Eendracht”. 30 mei 1891. Het muziekgezelschap „De Eendracht” te Ezinge, opgericht in 1816 door wijlen den onderwijzer

Korn. Sikkens, viert op Allersma zijn 75-jarig feest. 9 september 1893. Muziekfeest op Allersma te Ezinge bij gelegenheid van het 40-jarig notariaat van Jhr. Mr. R. M. A. de Marees van Swinderen, beschermheer van het muziekgezelschap „De Eendracht”. Ook in 1878 was de beschermheer bij zijn zilveren jubileum een serenade gebracht. Toen werd Jhr. Van Swinderen door „De Eendracht” naar Ezinge begeleid, waar de avond verder feestelijk werd doorgebracht.

Het gezelschap zal in die jaren wel meer naar buiten zijn opgetreden, b.v. tijdens de kermis en bij harddraverijen, welke in die tijd in de dorpen werden gehouden en waarbij de kastelein een gouden zweep tot prijs en een zilveren zweep tot premie of 10 gulden stukken beschikbaar stelde.

Het 50-jarig bestaan werd herdacht in 1868 (twee jaar te laat), met een 2-daags feest en wel op woensdag 18 en donderdag 19 maart in het gemeentehuis, toen nog ondergebracht in een café.

In het openingswoord op de eerste avond door C. J. Cleveringa, naast dirigent ook voorzitter, werden speciaal genoemd de heren K. J. Sikkens, oprichter (was die avond aanwezig), P. E. Sikkema te Feerwerd, E. Clason te Leek (vermoedelijk de dirigent vóór C. J. Cleveringa). Verder werden genoemd H. Kampinga te Eelde en A. van der Molen te Den Hoorn (is dirigent geweest), waarvan de voorzitter verklaarde niet veel te weten, daar zij vóór zijn tijd lid waren geweest.

Ook werd tijdens het 50-jarig bestaan een vaandel aangeboden, vervaardigd door de heren P. E. Sikkema en K. Brinker.

Zij kwamen 2 dagen voor het feest op de gedachte een vaandel te vervaardigen en hebben zich de moeite getroost er een gehele nacht aan te werken, daar zij overdag druk bezig waren de feestzaal te versieren.

Dit vaandel heeft de tand des tijds niet doorstaan en het is verdwenen.

Door de beschermheer, Jhr. Mr. R. M. A. de Marees van Swinderen werd een dirigeerstokje aangeboden, ten dienste van de heer Cleveringa.

Uit het programma van het 50-jarig bestaan wil ik nog noemen: „de feestelijke optocht te paard, bij fakkellicht, van de werkende leden van 't gezelschap „De Eendracht”, te 8 uur.”

Ook het 60-jarig bestaan werd gevierd met een 2-daags feest en wel op donderdag 5 en vrijdag 6 oktober 1876, t.w. op donderdag ten huize van A. J. Borggreve en op vrijdag in het Gemeentehuis.

Inmiddels was naast de dagelijkse directeur, C. J. Cleveringa, de heer H. Heuckeroth, officier Kapelmeester der dienstdoende Schutterij te Groningen de man, die tegen een uitvoering de leiding over nam.

Overigens vermelden de programma's in die dagen „onder directie van de heer H. Heuckeroth”, wat niet in het minst betekent, dat de heer Cleveringa op een tweede plaats zou staan. Door de heer Cleveringa werden de aspirant-leden opgeleid en de meeste repetities stonden onder zijn leiding.

Ook bij dit jubileum werd door de beschermheer weer een dirigeerstokje aangeboden, nu voor de heer Heuckeroth.

Onder leiding van de heren Cleveringa en Heuckeroth bereikte „De Eendracht” in de vorige eeuw haar grootste bloei van plm. 1870 tot plm. 1896.

Van de laatste 90 à 100 jaar is meer bekend; zo waren er de telkenjare gehouden festiviteiten:

- In het laatst van mei-begin juni op een zondag een concert op Allersma, onder beschermheerschap van Jhr. Mr. R. M. A. de Marees van Swinderen, met na afloop vuurwerk. Bij het overlijden van Jhr. Van Swinderen in 1899 kwam een eind aan deze zomerfeesten,
- concert op de jaarlijkse feestavond van het Plaatselijk Nut te Ezinge, dit zelfs tot plm. 30 jaren geleden.
- een muzikale rondgang met de kermis door het dorp Ezinge en tevens het verzorgen van de muziek, bij toerbeurt, in één van de café's op zaterdag- en zondagavond; ook dat is van de baan.

De activiteiten van „De Eendracht” beperkten zich niet tot het dorp Ezinge, ook in andere dorpen in de omgeving treedt het gezelschap op geregelde tijden op zoals met de kermis, schoolfeesten, verjaardagen van het Koninklijk Huis en jubilea, zowel van eigen leden als niet-leden.

De concerten van de laatste 30 jaren van de vorige eeuw gehouden op Allersma, waren wijd en zijd bekend; het publiek kwam zelfs uit een omtrek van 30 km en meer, een afstand met een paard en rijtuig of lopend soms van 3 à 4 uur gaans. Bij de begrafenis van de oprichter K. J. Sikkens op 18 april 1883, die de leeftijd van 88 jaren bereikte, schaarden de 18 leden van „De Eendracht” zich achter de lijkstoet, om de grijze stichter van hun vereniging mede een laatste eer te bewijzen. Stig en liefelijk ruisten de tonen der treurmuziek over het kerkhof. Sikkens, beminnaar van de toonkunst, werd de laatste jaren van zijn leven geplaagd door doofheid en verlies van zijn spraak.

Het reeds vermelde 75-jarig bestaan werd luisterrijk gevierd op Allersma op zondag 31 mei 1891.

Het feestprogramma luidde als volgt:

1. te 3½ uur. Ontvangst van de oud-leden in de feesttent.
2. te 4½ uur. Muziekuitvoering in den tuin van Jhr. Mr. R. M. A. de Marees van Swinderen.
3. te 8 uur. Soirée Musicale in de feesttent.
4. te 10 uur. Groot vuurwerk op het terrein bij de feesttent.
5. Optreden van het Operettegezelschap onder Directie van de Heer Herman Culp van Groningen, voor en na het vuurwerk in de feesttent.

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan was „expresselijk gecomponeerd” de „Eendracht's feestmarsch”, met de daarin aangebrachte wijze „Wij leven vrij” door H. Heuckeroth.

Kerk te Ezinge

Verder waren er gedichten gemaakt voor:

de directeur C. J. Cleveringa.

de beschermheer Jhr. Mr. R. M. A. de Marees van Swinderen.

de heer H. Heuckeroth.

De heer C. J. Cleveringa werd een gouden speld aangeboden wegens 25-jarig directeurschap.

Op 27 november 1896 trof „De Eendracht” een geducht verlies toen haar directeur, de heer C. J. Cleveringa, plotseling kwam te overlijden.

De heer Cleveringa was de laatste 2 jaren van zijn leven burgemeester van Ezinge, nadat hij in 1878 reeds wethouder was geworden en in 1876 lid van de gemeenteraad. Hij had zitting in vele verenigingen, waarvan o.a. de Nutsspaarbank, die op zijn initiatief tezamen met Jhr. Mr. Van Swinderen op 26 februari 1871 werd opgericht. Verder was hij organist der Ned. Hervormde Kerk te Ezinge en president-kerkvoogd van dezelfde instelling.

In een artikel in het Nieuwsblad van het Noorden van 3 december 1896 heet het o.a.: „Alle instellingen van nut en liefdadigheid, van degelijkheid of gepast vermaak, ze „zullen in hem een machtigen steun verliezen. Ons muziekgezelschap „De Eendracht” „vooral krijgt door zijn henegaan een slag, dien het nimmer te boven zal komen. „Dertig jaren was hij daarvan directeur, ja, de gansche ziel; hij heeft het gewekt uit „sleur en dommel; hij heeft het hervormd en in vereeniging met den heer Heuckeroth „uit Groningen het opgevoerd tot eene hoogte, als waarop, volgens een deskundige, „geen liefhebberij-gezelschap in dorp of kleine stad zich kan verheffen. Leefde en „werkte hij voor die vereeniging, was haar vooruitgang zijn innig streven, die ijver „werd door de leden ook op den rechten prijs gesteld”.

De leden van „De Eendracht” waren allen aanwezig en op het kerkhof te Ezinge klonken de sombere tonen van de „Marche funèbre”.

De heer Heuckeroth bleef nu alleen dirigent. Tijdens een feestelijke vergadering van het Plaatselijk Nut op zaterdag 26 februari 1898 werd zijn 25-jarig directeurschap herdacht.

Op 30 juli 1899 kwam de beschermheer Jhr. Mr. R. M. A. de Marees van Swinderen te overlijden. „De Eendracht” was aanwezig bij de bijzetting van de kist in de grafkelder op de begraafplaats te Ezinge. Op verzoek van de overledene werd geen muziek ten gehore gebracht.

De glorie-jaren van „De Eendracht” waren hiermede voorlopig voorbij. Het financiële gedeelte deed zich nu ook gelden, immers, tot dusver sprong Jhr. Van Swinderen steeds bij en nooit werd er te vergeefs een beroep op hem gedaan, wat ook wel blijkt uit het kasboek, hetwelk steeds onder de ontvangsten „gift van Van Swinderen” vermeld.

Ook de heer Heuckeroth bedankte toen als directeur.

De heer A. K. Iwema, oud-lid, fungeerde vervolgens tot november 1906 als directeur.

Dat de geldmiddelen in deze jaren krap waren, blijkt uit de mededeling dat er wel adspirant leden waren doch geen instrumenten.

Toen in november 1906 de heer J. M. Haarman, hoofd der school te Ezinge, directeur werd, vermeldde het kasboek onder de ontvangsten „Milde giften f 75,-“. Waarschijnlijk is een beroep op de bevolking gedaan en nadat in 1907 enkele nieuwe leden waren toegetreden – vermoedelijk waren er nu nieuwe instrumenten –, kwam er weer meer pit in „De Eendracht“. De heer Haarman leidde de adspirantleden zelf op en zwaaide het dirigeerstokje tot november 1909.

De volgende directeur was de heer H. Struiving uit Groningen, lid van het G.O.V. Hij was van huis uit koperblazer. Hij kwam steeds getrouw op de fiets uit Groningen en moest na de repetities ook nog weer terug naar de stad. Een en ander bracht echter hogere kosten met zich mede en tot een 29 notabelen in het dorp Ezinge en onderhorigheden werd een „bedel“ brief gericht met het verzoek om een bijdrage. Wat dat betreft is er niets veranderd; alleen wordt een dergelijke actie heden ten dage iets grootser opgezet. De actie in 1910 leverde f 86,- op, voor die dagen een aardig bedrag. Tijdens de eerste wereldoorlog was „De Eendracht“ nog enige tijd op non-actief; veel leden waren in militaire dienst en na de uitvoering voor het plaatselijk Nut in februari 1916 werd besloten om voorlopig niet te repeteren.

In 1919 werd weer met frisse moed begonnen, ook de heer Struiving was genegen om weer directeur te worden; alleen moest hij zich door ziekte tijdelijk laten vervangen door een collega, de heer Van Borsum Waalkens, die echter door „De Eendracht“ „bedankt“ is, doordat hij vaker niet dan wel kwam. Gelukkig was de heer Struiving toen weer hersteld. Hij bleef directeur tot en met de viering van het 100-jarig bestaan. Op 16 juli 1922 werd het 100-jarig bestaan – uitgesteld door de oorlog – luisterrijk gevierd. De oudste Ezingers zullen zich dit feest nog wel herinneren.

Er werd o.a. een historische optocht gehouden, voorstellende een episode uit het leven van één van de vroegere bewoners van „Allersma“.

In de 80-jarige oorlog werd in 1581 de echtgenote van Reneke Elama, Anna van Allersma met haar dochter Tyalde en haar zoon Seerp gevangen genomen door de graaf van Rennenberg. Dit gebeurde, omdat Reneke Elama één van Rennenbergs voornaamste raadslieden, Mr. Cornelis Kempis gevangen had genomen. De gijzelaars bleven 5 weken opgesloten te Middelstum toen ze tegen Kempis werden uitgewisseld. In deze optocht werd nu de terugkeer van de gijzelaars naar Allersma voorgesteld, vergezeld van Reneke Elama, enige vrienden en een escorte van een twintigtal hellebardiers en musketiers.

In een grote feesttent werd een festival gehouden van muziek- en zangverenigingen. Na deze festiviteiten moest weer worden omgezien naar een nieuwe dirigent en deze werd gevonden in de persoon van de heer O. Cleveringa, voorzitter van „De Eendracht“. Van 14 december 1922 tot en met 22 maart 1946 was hij alzo ruim 23 jaren directeur.

Vlak voor de tweede wereldoorlog was „De Eendracht“ geslonken tot een klein

groepje, maar directeur Cleveringa wist toch steeds de leden bij elkaar te houden en te zorgen, dat „De Eendracht“ niet ter ziele ging.

Ook in de bezettingstijd was „De Eendracht“ 2 jaren op non-actief, maar in 1945 werd weer begonnen. Nieuwe leden traden toe en het korps ging weer een nieuwe periode tegemoet.

Toen de heer Cleveringa in 1946 ging bedanken wegens gevorderde leeftijd, werd contact opgenomen met de heer B. voor in 't Holt, onderwijzer te Ezinge, die genegen was om directeur te worden en als zodanig op 5 april voor de eerste keer dirigeerde. Nog onder directeur Voor in 't Holt werd op 8 maart 1948 besloten om toe te treden tot de Provinciale Groninger Bond van Harmonie- en Fanfarekorpsen.

Kort daarna konden ook de meeste van de nieuwe instrumenten worden gekocht en betaald met de f 3700,-, die een kollekte in 1947 in de gemeente Ezinge had opgebracht. In de loop van 1948 kwam ook de rest en was het instrumentarium compleet.

In mei 1948 bedankte de heer Voor in 't Holt als directeur wegens benoeming als hoofd der school te Sint Annen.

Burgemeester Scheffer was toen genegen om directeur te worden, tot het eerste bondsconcoers in Noordbroek nog samen met de heer Voor in 't Holt. Onder leiding van burgemeester Scheffer klom het korps in de provinciale bond geleidelijk van de 4e tot de 1e afdeling, waarin nu sinds enkele jaren met wisselend succes wordt gespeeld. De eerste promotie vond plaats bij de gelegenheid van het 135-jarig bestaan in 1951, dat luisterrijk werd gevierd op zaterdag 14 juli met een grote optocht in de morgenuren.

Vóór de start in Garnwerd werd een fraai vaandel aangeboden bij monde van mej. Brouwer, voorgangster van de N.H. Kerk in Ezinge, waarvoor de N.H. Zusterkring bij de bevolking had gecollecteerd en dat was vervaardigd door Scheveningse vissersvrouwen.

's Middags een muzikfestival in de feesttent op het land van W. A. Thedinga in Ezinge, waaraan 12 korpsen deelnamen en 's avonds in de tent opvoering van de revue „Hallo Eendracht 1951“, geschreven en geregisseerd door mej. Brouwer en burgemeester Scheffer. Het werd een bijzonder geslaagde dag.

Koninginnedag 1961 ontving B. Thedinga wegens zijn 50-jarig lidmaatschap de eremedaille in zilver van de Orde van Oranje-Nassau. Bij die gelegenheid werd hij tot erelid-benoemd.

Diens broer W. A. Thedinga was in 1966 ook vijftig jaren actief lid van het muziek-korps. Hij ontving de ere-medaille in goud van de Orde van Oranje-Nassau en hij is ook erelid. Ereleden waren verder de inmiddels overleden oud-leden – broers en landbouwers – E. O. Mulder en K. P. Mulder, beiden te Ezinge. Naderhand werden tot ere-lid benoemd T. B. Hummel en H. van Kammen.

De heer H. J. Scheffer werd als dirigent opgevolgd door de heer P. K. van Dijk uit Garnwerd. Het muziekgezelschap bestaat thans uit 23 muzikanten en enkele adspi-

rant-leden. „De Eendracht” heeft sinds 1965 ook een drumband met 10 muzikanten en 12 majorettes. De repetities worden op vrijdagavond in café Hamming te Garnwerd gehouden. Naast de dirigent besteedt de heer J. Guikema te Garnwerd als tambourmajoor en instructeur veel van zijn vrije tijd aan de repetities van de drumband. Het korps vervult nog steeds een nuttige functie in het publieke leven van Ezinge. Niet alleen is het present met concert of mars op Nationale feestdagen, verjaardagen van leden van het Koninklijk Huis e.d., maar nog altijd wordt traditiegetrouw op de vrijdagavond in begin juni de kermis in Ezinge met een muzikale rondtocht ingeluid, terwijl enkele weken later een hele middag wordt gemusiceerd op de dijk in Garnwerd ter gelegenheid van de jaarlijkse zwemwedstrijden in het Reitdiep.

Aan jubilerende echtparen worden serenades gebracht.

Het wordt welhaast een traditie om op Eerste Kerstdag mee te werken aan de kerkdienst in de N.H. Kerk van Feerwerd of Garnwerd, alsmede aan de zomeravondkerkdiensten in het kerkje van Oostum.

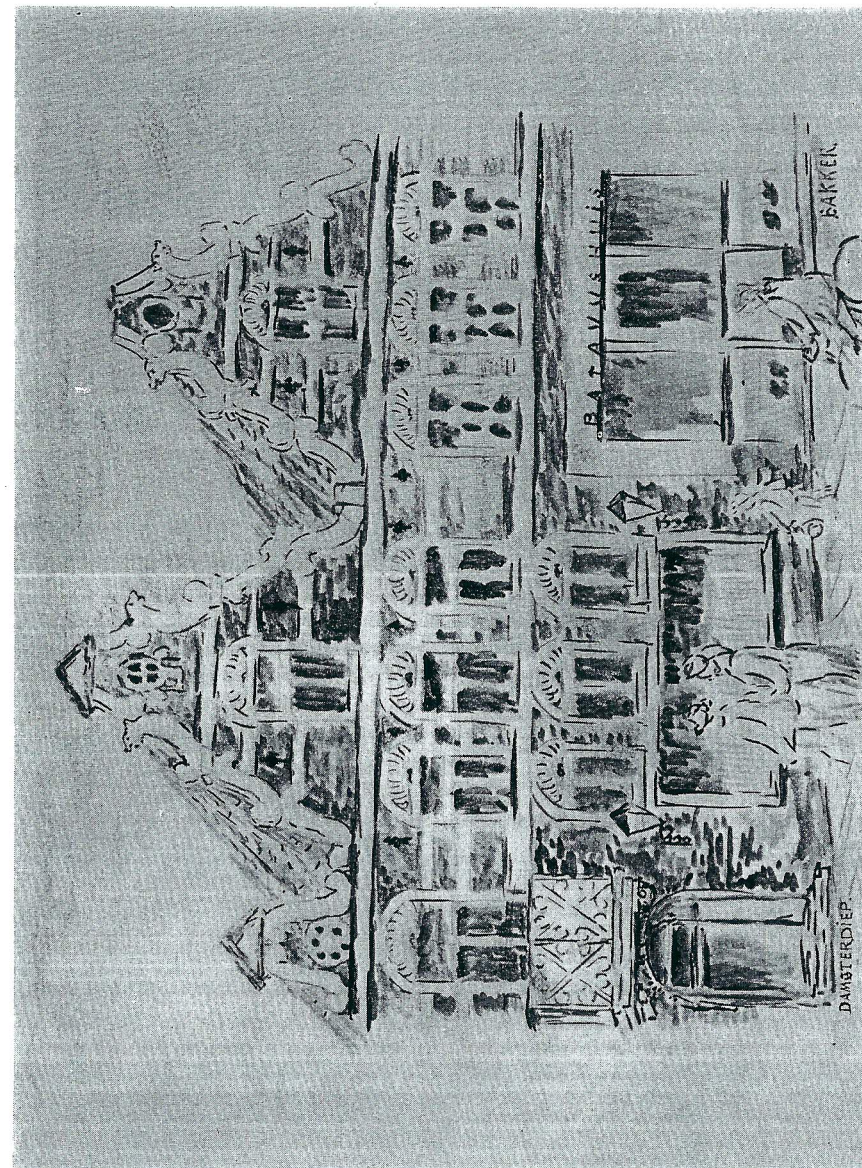
160 jaren – een hele prestatie, maar nog steeds staat „De Eendragt” als populaire dorpsvereniging paraat.

Tot slot vermeld ik nog, dat de oudste bestaande gegevens afkomstig zijn uit het familiearchief van de heer ir. Olfert J. Cleveringa, zoon van C. J. Cleveringa, die zo bereidwillig was mij diverse stukken ter inzage te zenden.

Betreffende de familieband Sikkens-Cleveringa werden mij enkele gegevens verstrekt door de gemeente-secretaris te Ezinge, terwijl andere gegevens hierover door mij werden opgediept op het Rijksarchief.

Ook de heer W. J. ter Borg, oud-lid, was zo vriendelijk mij het een en ander mede te delen en wel uit de tijd na 1900.

Tj. H. POLL

K. Bakker – Damsterdiep Groningen (tekening).